

Information om Allmänna Leveransbestämmelser

för leverans med montage av maskiner samt annan mekanisk, elektrisk och elektronisk utrustning inom och mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige.

Utgivna år 2010 av DI, Danmark, Teknologiateollisuus – Teknologiindustrin, Finland, Norsk Industri, Norge, samt Teknikföretagen, Sverige.

Inledning

Bevakning av rättsutvecklingen

Teknikindustrins organisationer i de nordiska länderna bevakar kontinuerligt industrins behov av nya allmänna bestämmelser samt av förändringar i redan existerande villkor. Som ett led i detta arbete har organisationerna nu företagit den revision av NLM-villkoren som resulterat i NLM 10.

Den nordiska teknikindustrins organisationer, som representerar såväl leverantörer som beställare av maskiner och annan mekanisk, elektrisk och elektronisk utrustning, anser sig med NLM 10 ha fortsatt raden av standardvillkor som på ett rimligt och balanserat sätt fastlägger säljarsidans och köparsidans rättigheter och skyldigheter.

Varför nya allmänna bestämmelser?

Motiven för den nu genomförda revisionen av NLM 02 är

- en anpassning till nu gällande praxis vid leverans med montage av maskiner m.m.
- inarbetning av likalydande bestämmelser från NL 09
- språkliga och terminologiska förtydliganden och moderniseringar samt förbättringar av bestämmelserna från systematisk synpunkt
- en anpassning till informationsteknologins kommunikationssätt
- en ytterligare förenkling av de bestämmelser som relaterar till produktansvarslagstiftningen i de nordiska länderna.

Orgalime General Conditions SE 01

Orgalime är teknikindustrins europeiska samarbetsorganisation. Orgalimes juridiska kommitté, i vilken teknikindustrins samtliga nordiska organisationer är representerade, arbetar till stor del med att tillgodose den europeiska teknikindustrins behov av standardavtal, modellkontrakt, avtalsguider och rättsöversikter.

Orgalime utarbetade första gången 1994 allmänna bestämmelser avseende leverans med montage av mekanisk, elektrisk och därtill hörande elektronisk utrustning (Orgalime SE 94). Bestämmelserna reviderades 2001 och har numera beteckningen Orgalime SE 01. De överensstämmer i hög grad med NLM 10.

Några betydelsefulla skillnader finns dock mellan bestämmelserna. Enligt Orgalime SE 01 går risken för godset, d.v.s. anläggningens fy-

siska beståndsdelar, över på beställaren redan vid leveransen av detsamma medan riskövergången, enligt NLM 10, sker först vid övertagandet av anläggningen. Den exakta tidpunkten för riskövergången för godset kommer således, vid leveranser enligt Orgalime SE 01, att bero på vilken leveransklausul parterna avtalat om. Underlåter parterna att avtala om saken gäller enligt Orgalime SE 01 punkt 26 leveransklausulen ”Ex works”.

Vitesreglerna vid leveransförsening är i NLM 10 något strängare mot leverantören än i Orgalime SE 01. Detsamma gäller reglerna om skadestånd vid hävning på grund av långvarig försening. Vidare har beställaren enligt NLM 10 rätt till ett något högre prisavdrag i de fall leverantören underlåter att avhjälpa ett fel i anläggningen som han ansvarar för. Om leverantörens underlåtenhet i motsvarande fall leder till hävning av avtalet har beställaren enligt NLM 10 rätt till en något högre ersättning för skada än vad som gäller enligt Orgalime SE 01.

En ytterligare viktig skillnad i sak är att tvistlösningsbestämmelsen i Orgalime SE 01 punkt 72 hänvisar till skiljeförfarande enligt Internationella handelskammarens regler, medan NLM 10 punkt 72 hänvisar till skiljeförfarande enligt lagen i leverantörens land. Orgalime SE 01, liksom övriga kontraktshjälpmedel som utarbetats av Orgalime, tillhandahålls av den nordiska teknikindustrins organisationer.

Användning av leveransbestämmelserna

Krav på tydlighet

Vissa grundläggande krav måste vara uppfyllda för att allmänna bestämmelser ska anses utgöra en del av det enskilda avtalet. I rättspraxis krävs bland annat att parterna ska känna till och ha getts möjlighet att överväga de olika villkor som ska gälla för avtalet.

Det är därför mycket viktigt att man har en fast rutin för hur avtal ska träffas. Genom denna ska säkerställas, att parterna är införstådda med NLM 10 och med att dessa bestämmelser utgör en del av avtalet. Det är därför lämpligt att, redan när avtalet ingås, med post skicka ett exemplar av NLM 10 till den andra parten, trots att dessa bestämmelser är mycket utbredda inom industrin. Om avtalsparternas kommunikation sker genom e-post kan den part som åberopar bestämmelserna bifoga dem som en fil eller alternativt göra dem tillgängliga för den andra parten genom att förse e-postmeddelandet med direkt länk till en webbplats där bestämmelserna återges. I realiteten handlar det om att den part som vill att en allmän leveransbestämmelse ska bli gällande för en affär måste möjliggöra för den andra parten att på ett någorlunda enkelt sätt ta del av bestämmelserna. Något egentligt krav på efterforskning av bestämmelserna kan inte ställas på denne. Det är därför till exempel, vid vanlig skriftlig kommunikation, inte helt givet att det skulle anses tillräckligt att ange en webbadress till en webbplats där man kan ta del av leveransbestämmelserna.

Det är i högsta grad olämpligt att låta frågan om vilka leveransbestämmelser som ska gälla för avtalet förbli öppen. Ofta anger offerter att vissa bestämmelser ska gälla, medan beställningen hänvisar till andra bestämmelser. I en sådan situation finns det risk för att inte någon av de båda bestämmelserna anses avtalad. Denna motstridiga och oklara situation måste förebyggas i samband med avtalets ingående. Det sker bäst genom att parterna tar upp frågan om tillämpliga leveransbestämmelser till en konkret diskussion.

Skillnaderna mellan NLM 10 och NLM 02

Nedan beskrivs de punkter där NLM 10 i sak avviker från de äldre NLM 02.

I vissa av bestämmelserna har språkliga ändringar gjorts vilka främst syftar till att förenkla och modernisera språket. Även dessa anges nedan såvida de inte är obetydliga.

Definitioner

I **punkt 2** har på andra raden i definitionen av begreppet **Avtalet** ordet ”skriftligen” skjutits in mellan orden ”samt” och ”avtalade”.

Uppräkningen av föremål som ingår i det definierade begreppet **Godset** har utökats med Programvara. Detta får ses som ett förtydligande av vad som redan tidigare gällt.

I definitionen av begreppet **Montageplatsen** har på tredje raden ordet ”nödvändig” infogats före det avslutande ordet ”montageutrustning”.

Definitionen av **Skriftligt Meddelande** har korrigerats språkligt genom att på tredje raden orden ”annan form” ersatts med ”andra kommunikationsformer”.

Definitionen av **Programvara** har förtydligats. I tredje stycket, första raden, har orden ”tredje man har upphovsrätten till och” infogats mellan orden ”som” och ”leverantören”.

Produktinformation

I **punkt 3** begränsas leverantörens ansvar för viss generell information som beställaren tagit del av före köpet. Uppräkningen av sådan information som leverantören inte ansvarar för har i NLM 10 utökats med ”marknadsföringsmaterial” i syfte att göra regeln mer generell.

Teknisk dokumentation och information

Det i NLM 02 använda uttrycket ”tekniska handlingar” har nu i **rubriken** och i **punkterna 4 och 5** ersatts med ”teknisk dokumentation” för att återspegla vanligt industriellt språkbruk. Vissa nödvändiga språkliga förändringar i övrigt har vidtagits till följd av den ändrade terminologin.

Man bör lägga märke till att det föreligger en skillnad mellan punkt 5 i NLM 10, som handlar om leverantörens skyldighet att tillhandahålla dokumentation avseende montage, idriftsättning, drift och underhåll, och motsvarande punkt i NL 09. Enligt NL 09 punkt 4, andra stycket, får säljaren - vilket är en nyhet i NL 09 - fullgöra sina skyldigheter avseende dokumentation genom att göra den tillgänglig via Internet. En sådan möjlighet har inte införts i NLM 10 punkt 5. Orsaken är att leveranser som sker med tillämpning av NLM 10 nästan undantagslöst lär omfattas av maskindirektivet. Den dokumentation som enligt maskindirektivet ska tillhandahållas av leverantören ska enligt gängse tolkning vara i pappersform. Utrymmet för att göra dokumentationen tillgänglig via Internet skulle därför vid leveranser enligt NLM-bestämmelserna vara mycket begränsat.

I punkt 4, sista stycket, sista raden har orden ”eller reproduceras” strukits. Förbudet mot reproduktion av dokumentation m.m. får anses redan innefattat i förbudet mot kopiering i samma mening.

Programvara

I **punkt 6** har ordet ”skriftligen” strukits eftersom det redan i punkt 1 anges att avvikelser från bestämmelserna måste avtalas skriftligen för att bli gällande.

I **punkt 7.5** första raden har ordet ”denna” infogats mellan orden ”av” och ”punkt”.

Förberedande arbeten

Ordningsföljden mellan **punkterna 13** och **14** har kastats om. Syftet är att ge en mer kronologisk och följdriktig beskrivning av de åligganden som åvilar leverantören för att göra det möjligt för beställaren att vidta nödvändiga förberedande åtgärder för leverantörens montagearbete.

Med hänsyn till den omkastade ordningsföljden mellan föregående punkter har hänvisningen i **punkt 15** justerats till att avse punkt 13. Vidare i punkt 15, andra meningen, har uttrycket ”motta Godset” av språkliga skäl ersatts med ”bära Godset”.

Provning av Godset i samband med tillverkningen. Kontroll

I **punkt 19** har hela sista meningen ersatts med texten ”såvida inte avvikelsen var obetydlig” vilken istället med ett komma-tecken kopplats till den föregående meningen.

Ordet ”omkostnader” har i **punkt 21** på två ställen ersatts av ”kostnader”.

Beställarens försening m.m.

I **punkt 23**, andra raden har orden ”däribland hans åligganden som anges” utgått.

På andra raden har av språkliga skäl uttrycket ”förlängning av leveranstiden” ersatts med ”senareläggning av tidpunkten för övertagande”. Även i påföljande mening har ”förlängning” ersatts med ”senareläggning”.

Montaget

I **punkt 29**, första stycket, har lagts till att, när parterna fullgör sin skyldighet att utse var sin representant för montagearbetet, detta ska ske genom Skriftligt meddelande. Dessutom har ordet ”under” ersatts med ”avseende” i slutet av meningen: ”...utnämna var sin representant **avseende** arbetet på Montageplatsen.”

Ändringar

I **punkt 37**, första stycket, respektive **punkt 38**, första stycket, har ordet ”leveranstiden” ersatts med uttrycket ”tidpunkten för övertagande”.

Övertagandeprov

I **punkt 40**, första stycket, har hänvisningen till punkt 41 strukits eftersom den egentligen inte handlar om genomförande av övertagandeprovet.

I **punkt 41**, som handlar om följderna av att beställaren inte medverkar till att övertagandeprovet genomförs, har en hänvisning även till punkt 39 införts i såväl första som tredje stycket, eftersom beställaren och leverantören enligt denna punkt har en ömsesidig skyldighet att komma överens om en tidpunkt för provet och att utse var sin representant som närvarar vid provet. Emellertid, för att tillämpningen av punkt 41 inte ska vara inskränkt endast till sådan bristande medverkan till provet från beställaren som avses i punkterna 39 och 40, har texten nu generaliserats. I anslutning till punkthänvisningen i första stycket har lagts till ”eller på annat sätt hindrar dess genomförande.” På motsvarande vis har i tredje stycket tillfogats ”eller på annat sätt förhindrar att övertagandeprovet genomförs”.

Enligt andra stycket har leverantören rätt att genomföra övertagandeprovet utan beställarens närvaro. Det är dock ofta av praktiska skäl inte ett realistiskt alternativ. För att återspegla detta sägs nu i NLM 10 att provet får genomföras i beställarens frånvaro ”om möjligt”.

I tredje stycket, som handlar om konsekvenserna av att beställaren inte heller medverkar till det prov som leverantören själv satt ut, har på tredje raden ordet ”alltjämt” lagts till för att visa att det handlar om fortsatt tredska från beställarens sida.

Leveranstid. Försening

Punkt 47 första meningen. I uttrycket ”den tidpunkt då Anläggningen kommer att vara klar för övertagande” har ordet ”kommer” ersatts med ”beräknas” eftersom leverantören i fall av så kallad anteciperad försening knappast säkert kan veta när anläggningen blir klar för övertagande.

I **punkt 48** har av språkliga skäl orden ”skall tiden för övertagande förlängas” ersatts med ”ska tidpunkten för övertagande senareläggas”.

Punkt 49, andra stycket. Här återfinns en av de viktigaste nyheterna i NLM 10. Vitet vid leveransförsening är 1 % av kontraktssumman per påbörjad förseningsvecka med ett tak på 10 %. (Förseningsvitet i NLM 02 är 0,5 % av kontraktssumman per hel vecka med ett maximum på 7,5 %.) En betydelsefull konsekvens

av denna förändring är att vitestaket nås redan efter 10 veckor jämfört med tidigare 15 veckor. Frågan om eventuell hävning av avtalet kommer således att aktualiseras snabbare än förut.

Höjningen av veckovitet och vitesmaximum återspeglar den generella tendens till högre viten som kan iakttas i industriell kontraktspraxis inom Norden.

I **punkt 50**, första stycket, har inledningen nu ändrats till ”Har beställaren **blivit** berättigad till maximalt vite enligt punkt 49...”. Syftet är att klargöra att reglerna i punkt 50, vilka ytterst vid långvarig försening ger beställaren möjlighet att häva köpet, är tillämpliga även om beställaren förlorat sin rätt till vite till följd av att han inte framställt skriftligt viteskrav till leverantören inom den frist på sex månader som föreskrivs i punkt 49 sista stycket.

Punkt 50. I andra stycket har av språkliga skäl uttrycket ”beror av orsak” ersatts med ”beror på någon omständighet”.

I tredje stycket, är numera den maximala ersättning utöver vitet, som beställaren kan vara berättigad till vid hävning av avtalet, 10 % av kontraktssumman. (Jfr. NLM 02 som föreskriver 7,5 %.)

Ansvar för sakskada före övertagandet

Punkt 53. Ansvarsfriskrivningen för indirekta förluster har genom tillägg av en avslutande mening försetts med en sedvanlig reservation för grov vårdslöshet.

Ansvar för fel

Allmänt

De punkter i NLM-bestämmelserna som berör leverantörens ansvar för fel, är på grund av deras centrala karaktär, bland dem som vid varje revision av bestämmelserna blir föremål för de mest omfattande och ingående diskussionerna av den nordiska juristgrupp som ansvarar för revisionsarbetet. Det gäller inte minst frågan om garantitidens längd. Det är en allmän iakttagelse att garantitiderna vid industriella leveranser inom Norden tenderar att bli allt längre. Det gäller i särskild grad vid anläggningsleveranser. Denna utveckling torde till stora delar ske av marknadsmässiga skäl; generösa garantitider är helt enkelt ett konkurrensmedel.

För att kunna konstatera om anläggningen är behäftad med några ursprungliga fel avseende konstruktion, material, tillverkning eller montage, är det emellertid normalt tillräckligt med en garantitid om ett år. Erfarenhetsmässigt visar sig den helt övervägande delen av alla ursprungliga fel inom denna tid. Längre garantitider än så får i realiteten en inte obetydlig karaktär av serviceavtal.

Vid valet mellan att införa garantitider som följer en tendens inom industriell kontraktspraxis eller hålla fast vid mer sakligt motiverade garantitider har den nordiska juristgruppen efter noggrant övervägande valt det senare. En bidragande orsak till detta är att inte bryta den mångåriga symmetri som i detta avseende gällt mellan NLM- och NL-bestämmelserna. Ytterligare en orsak är vad som framkommit vid diskussionerna rörande en

revision av leveransbestämmelserna Orgalime S 2000 respektive SE 01. I Västeuropa är det jämfört med Norden betydligt ovanligare med garantitider som överskrider ett år. Mycket talar därför för att garantitiderna i nyss nämnda bestämmelser under över-skådlig tid kommer att förbli ett år. Samordningsskäl talar därför för bibehållandet av en ettårig garantitid i NLM 10.

Punkt 54, första stycket. Uppräkningen av de orsaker till fel i anläggningen som leverantören ansvarar för har utökats och därigenom förtydligats. Nu anges leverantören ansvara för fel som orsakas av ”bristfälligheter i **konstruktion, material, tillverkning** eller **montage**”. (Enligt NLM 02 ansvarar leverantören för ”bristfälligheter i **konstruktion, material** eller **arbete**”.) Någon ändring i sak är dock inte avsedd.

Andra stycket har fått ett nytt innehåll. De oförändrade reglerna om beställarens ansvar för föreskriven eller specificerad konstruktion, liksom hans ansvar för tillhandahållet material respektive felaktigt utförda förberedande arbeten, vilka i NLM 02 återfinns i andra stycket, bildar till följd härav ett nytt tredje stycke i NLM 10 punkt 54.

I punkt 54, andra stycket, klargörs nu istället att om leverantören ansvarar för ett fel i anläggningen så ansvarar leverantören även för skada på anläggningen som felet orsakar. Ansvarets omfattning är avsett att vara detsamma som för det primära felet. Detta är i sak ingen nyhet, utan har tidigare ansetts gälla även utan uttrycklig reglering. Klargörandet har endast gjorts av pedagogiska skäl.

Det är viktigt att notera att ansvaret för skada som anläggningen orsakar på annan egendom än anläggningen själv - liksom tidigare - regleras i punkt 68.

Punkt 55. I denna punkt finns en uppräknig av fel som leverantören inte ansvarar för. Leverantören ansvarar t.ex. inte för fel som uppkommer till följd av att de driftsbetingelser som råder på anläggningsplatsen inte överensstämmer med vad som förutsatts i avtalet. Anläggningen får kanske inte nödvändig ventilation. I NLM 02 uttrycks det att leverantören inte ansvarar för fel som uppkommer till följd av ”att de i avtalet förutsatta arbetsförhållandena inte uppfylls...”. Uttrycket har av språkliga skäl ersatts med ”att driftsförhållandena avviker från vad som förutsatts i avtalet...”.

Punkt 57. I sista meningen har orden ”till följd av fel som avses i punkt 54” ersatts med ”till följd av fel som leverantören ansvarar för”. Syftet är att harmonisera bestämmelsen språkligt med motsvarande bestämmelse i NL 09 punkt 24.

Punkt 58. I första stycket, första meningen, har en språklig för-enkling gjorts. Formuleringen ”...den ansvarstid som följer av punkterna 56 och 57.” har ersatt den tidigare formuleringen ”...den ansvarstid som bestäms i punkt 56 jämförd med punkt 57.”.

I första stycket, sista meningen, har ordet ”skriftligen” strukits eftersom det av första meningen i samma stycke framgår att reklamation ska ske genom Skriftligt Meddelande.

I andra stycket, andra meningen har orden ”på Anläggningen” skjutits in efter ordet ”uppstår” för att göra det extra tydligt att leverantörens eventuella ansvar endast avser skada inom leveransgränsen.

Punkt 59. I första stycket sista meningen har i NLM 10 hänvisningen avseende leverantörens kostnadsansvar vid felavhjälpande ändrats till att omfatta punkterna 54-66 (i NLM 02 punkterna 54-65). Orsaken är att punkt 66 bör ingå i hänvisningen eftersom den sätter en slutpunkt i tiden för leverantörens avhjälpandansvar.

I andra stycket har regeln om platsen för felavhjälpande ändrats. Utgångspunkten är att avhjälpandet ska ske där anläggningen befinner sig, vilket i och för sig i de allra flesta fall är den plats där anläggningen monterats. I något fall kan dock anläggningen vara av mobil karaktär och därför befinna sig på annan plats än där den övertogs.

Det är ofta praktiskt att avhjälpandet utförs där anläggningen befinner sig. Andra gånger kan det vara enklare att avhjälpandet sker på någon annan plats, t.ex. med hänsyn till leverantörens tillgång till reparationsutrustning. Därför anges som huvudregel att avhjälpandet ska ske där anläggningen befinner sig, men att det också kan ske på annan plats om ”leverantören med hänsyn till båda parterns intresse finner det mer ändamålsenligt att Godset sänds till honom eller av honom anvisad plats”. (Enligt NLM 02 har leverantören inte möjlighet att kräva att beställaren sänder godset - eller den felaktiga delen - till annan plats än leverantörens egna lokaler.)

NLM 02 punkt 59, andra och tredje stycket, bygger på tanken att ett avhjälpande alltid går till så att en felaktig specifik del byts ut eller repareras och att denna åtgärd, inklusive demonterings- och återmonteringsarbetet avseende delen, utförs av leverantören. I vissa fall utförs demonterings- och återmonteringsarbetet dock av beställaren.

NLM 10 är inte lika kategorisk. Ett avhjälpande av fel kan ju ske på olika sätt såsom genom att en ny del, utan tidigare motsvarighet, tillförs anläggningen eller genom bearbetning, justering, ytbehandling, omprogrammering etc. NLM 10 räknar därför inte med reparation eller utbyte av en felaktig del som de enda metoderna för avhjälpande.

För ett särskilt fall - så kallat distansavhjälpande - anges dock i NLM 10, punkt 59, tredje stycket, just reparation eller utbyte av felaktig del som metod för felavhjälpande. Om demontering av felaktig del och inmontering av utbytt eller reparerad del kan ske utan särskild fackkunskap har leverantören fullgjort sina skyldigheter om han till beställaren levererar en reparerad eller utbytt del. I sak är detta ingen skillnad jämfört med NLM 02. Den enda skillnaden består i att enligt NLM 10, punkt 59, tredje stycket, leverantören kan kräva att beställaren, utöver att sända den felaktiga delen till honom, sänder den till en (annan) av honom anvisad plats.

Punkt 61. Reglerna om oberättigad reklamation har flyttats till punkt 64 eftersom det är mest följdriktigt att de punkter som reglerar konsekvenserna av en korrekt reklamation kommer först. Detta har lett till en omnumrering enligt följande.

Punkt 61 i NLM 02 har blivit punkt 64 i NLM 10.
Punkt 62 i NLM 02 har blivit punkt 61 i NLM 10.
Punkt 63 i NLM 02 har blivit punkt 62 i NLM 10.
Punkt 64 i NLM 02 har blivit punkt 63 i NLM 10.

Punkt 62, första stycket. (Tidigare punkt 63, första stycket.) Orden ”reparation eller utbyte” i NLM 02 har i NLM 10 ersatts med ”avhjälpan av fel”.

Punkt 65. I denna punkt, som handlar om beställarens rätt till självhjälp när leverantören försummat att avhjälpa ett fel, uttrycks nu i första stycket a) de åtgärder som står beställaren till buds mer generellt än tidigare. Beställaren får ”utföra eller låta utföra nödvändiga åtgärder för att avhjälpa felet...”. NLM 02 anger här att beställaren får ”låta utföra nödvändiga reparationer och/eller framställa nya delar ...”. Formuleringen i NLM 10 är mer realistisk eftersom ett felavhjälpande även kan ske på andra sätt än genom reparation eller utbyte av delar.

I första stycket b) är beställarens rätt till prisavdrag maximerad till 20 % av kontraktssumman. Detta utgör en höjning jämfört med NLM 02 som föreskriver 15 %.

I andra stycket har vid hävning beställarens rätt till ersättning för skada höjts till 20 % av kontraktssumman. Även detta innebär en höjning jämfört med NLM 02 som föreskriver 15 %.

Ansvar för sakskada orsakad av Anläggningen efter övertagandet

Punkt 68, reglerar den inbördes fördelningen av ansvaret mellan beställaren och leverantören när den sålda anläggningen orsakar skada på fysisk egendom. Regeln omfattar både skada på egendom som innehas av beställaren och tredje man. Viktigt att förstå är dock att regeln inte är avsedd att påverka – och inte heller kan påverka – parternas direkta ansvar mot skadelidande tredje man.

Den förenkling av produktansvarsreglerna i NLM-bestämmelserna som påbörjades redan vid revisionen av NLM 94 har fortsatt. Enligt NLM 02 punkt 68, första stycket b) fritas leverantören i förhållande till beställaren från ansvar för skada som anläggningen orsakar ”på produkter framställda av beställaren eller på produkter i vilka beställarens produkter ingår”. Denna friskrivning har utgått ur NLM 10.

Härutöver har ordningsföljden mellan första och andra stycket i punkt 68 kastats om i NLM 10 jämfört med NLM 02. Andra stycket a) i NLM 02 utgör nu första stycket i NLM 10 och första stycket i NLM 02 utgör nu andra stycket i NLM 10, dock med viss språklig justering. Syftet är att skapa större följdriktighet och att göra bestämmelsen mer lättläst.

Utvecklingen av produktansvaret i NLM-bestämmelserna

Reglerna om produktansvaret är sannolikt de som blivit föremål för flest ändringar mellan de olika versionerna av NLM-bestämmelserna, av vilka den första versionen utgavs redan 1961. Som framgår av föregående avsnitt har de ändrats även vid den nu genomförda revisionen av NLM-bestämmelserna.

Produktansvarsreglerna har länge varit tämligen komplicerade i sin uppbyggnad även om de successivt förenklats. För att underlätta förståelsen av nu gällande regler i NLM 10 och vilka överväganden som legat bakom ändringarna följer nedan en kort historisk redogörelse för utvecklingen av produktansvarsreglerna från början fram till idag. Reglerna i NLM-bestämmelserna har varit en direkt återspeglning av motsvarande regler i NL-bestämmelserna. Vid läsningen av redogörelsen kan det vara bra att ha detta i åtanke, eftersom vissa delar av reglerna förefaller ha varit mer anpassade för rena produktleveranser än anläggningsleveranser.

De första versionerna av NLM-bestämmelserna, NLM 61 och NLM 71, innehöll i avsnittet om ansvar för fel en total friskrivning för leverantören gentemot beställaren avseende alla skador som kunde uppstå på grund av fel i anläggningen, såväl person- och sakskador som ekonomiska följdförluster. Det enda undantaget härifrån var om leverantören gjort sig skyldig till grov vårdslöshet. Denna reglering hade bestämmelserna övertagit från förebilden, de av FN:s ekonomiska kommission för Europa utarbetade ECE 188 A.

Under intryck av rättsutvecklingen och den debatt som förekom under 1970-talet började emellertid ifrågasättas om denna reglering var skälig och därmed om den var hållbar. Enligt den nya 36 § som då infördes i de nordiska avtalslagarna kunde oskäliga avtalsvillkor jämkas eller helt sättas åt sidan. Dessutom förelåg det, innan produktansvaret lagreglerats, stor osäkerhet kring dess innebörd och räckvidd i förhållande till den avtalsreglering mellan leverantör och beställare som NLM-bestämmelserna innebar.

Det förelåg därför starka skäl att ändra den här beskrivna friskrivningsregeln för att åstadkomma en rimligare ansvarsfördelning mellan parterna och därmed försäkra sig om att regeln inte skulle riskera att förklaras oskälig och helt sättas åt sidan. Om så skedde riskerade man att leverantören utöver den strikta skyldigheten att avhjälpa fel i anläggningen också skulle drabbas av fullt ansvar för beställarens indirekta ekonomiska förluster på grund av fel. Något som väsentligt skulle ändra balansen i villkoren.

Vid den revision som resulterade i NLM 80 beslöt den nordiska gruppen därför att dels i avsnittet om ansvar för fel stryka skrivningarna om person- och sakskador och därmed begränsa friskrivningen till att avse beställarens indirekta (ekonomiska) förluster, dels i en särskild bestämmelse reglera den inbördes fördelningen mellan leverantören och beställaren av produktansvaret, det vill säga ansvaret för skador som anläggningen orsakar på personer och annan egendom.

Det råde emellertid delade meningar om hur ansvaret för produktskador borde fördelas. Den slutliga kompromissen blev att man presenterade en reglering i själva villkoren och ytterligare tre alternativ i informationsskriften.

Punkt 62 i NLM 80 (motsvarande punkt 68 i NLM 10) innebar att leverantören ansvarade för personskada men endast vid vårdslöshet på leverantörens sida. Leverantören hade inte något ansvar för sakskada som inträffade medan godset (i NLM 80 används uttrycket ”godset” här, medan NLM 84 och senare versioner istället begagnar sig av ”anläggningen”) var i beställarens besittning eller för skada på produkter framställda av beställaren eller på produkter i vilka dessa ingår. För annan sakskada ansvarade leverantören vid vårdslöshet. Slutligen angavs det att leverantören inte ansvarade i något fall för produktionsbortfall, utebliven vinst eller annan skada.

För att parternas ansvar slutligt skulle fördelas enligt regeln vid krav från tredje man kompletterades den med en regressregel samt krav på underrättelse och skyldighet för parterna att låta sig instämmas till domstol eller skiljenämnd som behandlade sådant krav.

I NLM 84 behölls denna regel i sak oförändrad, men man påpekade inte längre särskilt att alternativa ansvarsregleringar kunde vara påkallade. Det hade nämligen visat sig att de föreslagna alternativen knappast kommit till användning.

I NLM 94 gjordes den förändringen att regeln om personskador togs bort. Det uppfattades inte längre som skäligt att leverantören, eller i praktiken dennes försäkringsbolag, skulle kunna göra beställaren ansvarig för personskador när leverantören ålagts strikt ansvar enligt produktansvarslagstiftningen. Samtidigt begränsades leverantörens ansvar för sakskada ytterligare genom att han inte ansvarade för sakskada som beställarens produkter orsakat på annan egendom på grund av en defekt i den anläggning som leverantören levererat.

I NLM 02 togs sistnämnda tillägg bort. Vidare ströks i denna punkt den generella friskrivningen för leverantören avseende produktionsbortfall, utebliven vinst och annan ekonomisk följdförlust. Denna begränsning innebar ju att leverantören, när denne ålagts ansvar för en sakskada som drabbat tredje man, till beställaren kunde överföra ansvaret för de ekonomiska följdförluster som uppstått hos tredje man. Även om sådana regresskrav i praktiken inte förekommit fann man det rimligast att undanröja den möjligheten. Samtidigt klargjordes att friskrivningen avseende skador som inträffade hos beställaren även omfattade ekonomiska följdförluster orsakade av sådana skador, vilket varit den primära avsikten med regeln om ekonomiska följdförluster.

Som framgått har produktansvarsregeln i NLM 10, nu punkt 68, förenklats betydligt. Ansvarsbegränsningen till förmån för leverantören har sålunda inskränkts till den egentliga kärnan i den ursprungliga regeln. Nämligen att leverantören inte ska behöva ansvara för sakskada eller ekonomiska följdförluster av skadan

om den inträffar när anläggningen är i beställarens besittning. Sådana skador är det bättre att beställarens sakförsäkring tar hand om. För skador som inträffar när anläggningen lämnat beställarens besittning, vilket normalt innebär att tredje man drabbas av skadan, är det däremot rimligare att parterna får bära det ansvar som de har enligt gällande skadeståndslagstiftning.

Sammanfattningsvis innebär denna utformning att regeln överensstämmer bättre med avtalspraxis och att onödiga regresskrav mellan parternas försäkringsgivare undviks, samtidigt som leverantören fortfarande är skyddad mot ekonomiska följdförluster som uppstår hos beställaren.

Befrielsegrunder (force majeure)

I **punkt 69** har naturkatastrofer och extrema naturhändelser tillförts exempelsamlingen av sådana omständigheter som kan utgöra hinder för avtalets fullgörande eller göra fullgörandet oskäligt betungande.

